

Лідія Петрівна РОГАТІНА

кандидат політичних наук,
доцент,

кафедра економічної теорії та фінансово-економічної безпеки,
Одеська національна академія харчових технологій

E-mail: rogatina.lidiya@bk.ru

**МЕТОДОЛОГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО МОНІТОРИНГУ ТА АНАЛІЗУ
ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Рогатіна, Л. П. *Методологія регіонального моніторингу та аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах забезпечення продовольчої безпеки* [Текст] / Лідія Петрівна Рогатіна // Український журнал прикладної економіки. – 2017. – Том 2. – № 3. – С. 142-152. – ISSN 2415-8453.

Анотація

У статті досліджено методологію регіонального моніторингу та аналізу інвестиційно-інноваційної діяльності в умовах забезпечення продовольчої безпеки. Розглядаються основні індикатори оцінки стану продовольчої безпеки. Згруповано основні показники інноваційно-інвестиційної діяльності для забезпечення продовольством населення регіону.

Ключові слова: *регіональний моніторинг; продовольча безпека; інвестиційно-інноваційна діяльність.*

Lidiia Petrivna ROHATINA

PhD in Political Science,
Associate Professor,

Department of Economic Theory and Financial-Economic Security,
Odessa National Academy of Food Technologies

E-mail: rogatina.lidiya@bk.ru

**METHODOLOGY OF REGIONAL MONITORING AND ANALYSIS OF
INVESTMENT AND INNOVATIVE ACTIVITY IN THE CONDITIONS OF
FOOD SECURITY PROVISION**

Abstract

The article analyses the methodology of regional monitoring and analysis of investment and innovation activity in the conditions of food security. The main indicators of food safety assessment are considered. The main indicators of innovation and investment activity are grouped in order to provide the population of the region with food.

Keywords: *regional monitoring; food safety; investment-innovation activity.*

JEL classification: O29

© Лідія Петрівна Рогатіна, 2017

ISSN 2415-8453. Український журнал прикладної економіки. 2017 рік. Том 2. № 3.

Вступ

Продовольча безпека вимагає створення системи моніторингу, на яку покладається завдання визначення фактичного її стану, прогнозування внутрішніх та зовнішніх загроз продовольчої безпеки. На цій основі розробляються заходи щодо локалізації та нейтралізації негативних факторів, що впливають або можуть у майбутньому вплинути на зниження рівня безпеки.

У багатьох країнах світу, в тому числі і в Україні, вже сформована певна система індикаторів та коефіцієнтів для оцінки рівня продовольчої безпеки. Проблематику регіонального моніторингу вивчали і досліджували багато вітчизняних та закордонних вчених: Боднар О., Гойчук О. І., Джаман М. О., Качан Є. П., Проскура В. Ф., Чорний Г. М. та ін. Проте система моніторингу саме регіонального розвитку є недосконалою і потребує доопрацювання.

Виклад основного матеріалу дослідження

Регіональний моніторинг продовольчої безпеки передбачає комплексне спостереження, збір, обробку, систематизацію та аналіз інформації щодо фізичної та економічної доступності продовольства, рівня та структури продуктів харчування споживчого кошика, безпечності та якості продукції, стійкості продовольчого ринку, продовольчої незалежності, стану розвитку аграрного сектору економіки, ефективності використання аграрного природно-ресурсного потенціалу та ін. Система моніторингу продовольчої безпеки зосереджується на наступних напрямках: агропродовольче виробництво, продовольчий ринок, споживання продовольства, харчування населення, якість та безпека продовольства.

Моніторинг продовольчої безпеки містить: щорічний звіт про стан продовольчої безпеки та щомісячний моніторинг загальнодержавних балансів попиту і пропозиції продовольчих ресурсів за основними продовольчими групами. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України щорічно до 1 вересня року наступного за звітним на основі інформації, отриманої від центральних органів виконавчої влади, формує звіт про стан продовольчої безпеки та оприлюднює його у засобах масової інформації. Складання загальнодержавних фактичних і прогнозних балансів попиту і пропозиції основних видів продовольчих ресурсів здійснюється міжвідомчими робочими групами у складі представників центральних органів виконавчої влади та громадських професійних організацій. Координація діяльності міжвідомчих робочих груп та методичне забезпечення складання прогнозних балансів попиту і пропозиції продовольчих ресурсів забезпечується Міністерством економічного розвитку і торгівлі України [1].

Індикатори продовольчої безпеки – кількісна та якісна характеристика стану, динаміки і перспектив фізичної та економічної доступності харчових продуктів для всіх соціальних і демографічних груп населення, рівня та структури їх споживання, якості та безпеки продовольства, стійкості та ступеня незалежності внутрішнього продовольчого ринку, рівня розвитку аграрного сектора та пов'язаних з ним галузей економіки, а також ефективності використання аграрного природно-ресурсного потенціалу [1]. За Законом України «Про продовольчу безпеку», перелік індикаторів може переглядатися Кабінетом Міністрів України з урахуванням соціально-економічного становища держави і розраховується за такими основними групами продовольства: хліб і хлібопродукти; картопля; овочі та баштанні; фрукти, ягоди і виноград; цукор; олія; м'ясо і м'ясопродукти; молоко і молокопродукти; риба і рибопродукти; яйця.

Оцінка стану продовольчої безпеки здійснюється на основі таких основних індикаторів:

а) середньодобова енергетична цінність раціону людини.

Добова потреба в енергії залежить від добових енергетичних затрат, які ідуть на основний обмін, засвоєння їжі і фізичну діяльність. Енерговитрати і енергетичну цінність їжі вираховують у кілокалоріях. Усі групи дорослого населення, крім того, поділено на три вікові категорії, а саме: 18-29 років, 30-39 років і 40-59 років. У табл.1. наведено відповідні цифрові дані [1].

Основа раціонального харчування – збалансованість, тобто оптимальне співвідношення компонентів їжі. За такого харчування до організму надходять різноманітні поживні речовини в кількостях, необхідних для нормальної життєдіяльності людини.

Таблиця 1. Рекомендована потреба в енергії дорослого працездатного населення відповідно до групи інтенсивності праці (фізичної активності)

Група інтенсивності праці (фізичної активності)	Вікова група, роки	Чоловіки		Жінки	
		кДж	ккал	кДж	к кал
I (люди розумової праці з невисокою фізичною активністю. КФА* = 1,4)	18-29	10251	2450	8368	2000
	30-39	9623	2300	7950	1900
	40-59	8786	2100	7531	1800
II (люди, зайняті легкою працею, в яких КФА дорівнює 1,6)	18-29	11715	2800	9214	2200
	30-39	11088	2650	8996	2150
	40-59	10460	2500	8786	2100
III (люди, чия працю визначають як середньої тяжкості, у них КФА = 1,9)	18-29	13807	3300	10878	2600
	30-39	13180	3150	10669	2550
	40-59	12343	2951	10460	2550
IV (люди, зайняті тяжкою фізичною працею, КФА = 2,2 для жінок і 2,3 — для чоловіків)	18-29	16380	3900	12761	3050
	30-39	15540	3700	12390	2950
	40-59	14700	3500	11924	2850

*Коефіцієнт фізичної активності, тобто відношення загальних енерговитрат у них до добового основного обміну.

Режим харчування передбачає час і кількість прийомів їжі, інтервали між ними, розподіл харчового раціону за енергоємністю, хімічним складом і масою за прийомами їжі.

Визначаючи енергетичну потребу дітей, ураховують, що близько 10 % їжі витрачається на приріст маси органів і тканин тіла. Енергетичну потребу дітей різного віку наведено в табл. 2.

Таблиця 2. Енергетичні потреби дітей різних вікових груп

Вік	Маса тіла, кг	Енергія на 1 кг маси тіла на добу		Енергопотреба на добу	
		ккал	кДж	ккал	кДж
До 3 міс	—	120	500	—	—
3-5	—	115	480	—	—
6-8 -"	—	ПО	460	—	—
9-11 -"	—	105	440	—	—
1—3 роки	13,4	101	424	1360	5,7
4—6 років	20,2	91	382	1830	7,6
7-9	28,1	78	326	2190	9,2
Хлопці					
10-12 років	36,9	71	247	2600	10,9
13-15 -"	51,3	57	238	2900	12,1
16-19 -"	62,9	49	205	2070	12,8
Дівчата					
10->2 років	38,0	62	25^	2350	9,8
13-15 -"	49,9	50	209	2490	10,4
16-19 -"	54,4	43	179	2310	9,7

Добова енергетична цінність раціону людини визначається як сума добутків одиниці маси окремих видів продуктів, які споживаються людиною протягом доби, та їх енергетичної цінності за формулою (1):

$$P = \sum M_i C_i \quad (1)$$

де P – енергетична цінність добового раціону людини;

i – вид продукту харчування;

M_i – маса i-го продукту, спожитого однією особою;

C_i – енергетична цінність одиниці маси i-го продукту.

На здоров'я людини негативно впливає і недостатнє, і надмірне харчування. Недостатнє щодо кількості (енергетичної цінності) харчування (часткове голодування) призводить до зменшення маси тіла, схуднення, швидкої втомлюваності, зниження працездатності і захисних сил організму.

б) наявність запасів зерна у державних продовольчих ресурсах.

Визначається як співвідношення між обсягами продовольчого зерна у державному продовольчому резерві та обсягами внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно за формулою (2):

$$Z = \frac{H}{X} 100 \% \quad (2),$$

де Z – індикатор забезпечення зерновими продовольчими ресурсами;
 H – наявність продовольчого зерна у державному продовольчому резерві;
 X – середньорічне внутрішнє споживання хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно;

в) економічна доступність продовольства, що визначається як частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств за формулою (3):

$$E = \frac{B_x}{B_c} \times 100 \% \quad (3),$$

де E – індикатор економічної доступності продуктів;

B_x – витрати населення на харчування за рік;

B_c – сукупні витрати населення за рік.

г) фізична доступність продовольства передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво важливих продуктів. Фізична доступність продовольства є похідною від обсягів та ефективності аграрного виробництва, визначаючи межі продовольчого самозабезпечення регіону. Це безперервне надходження до споживача життєво важливих продуктів харчування в обсягах і асортименті, які відповідають науково обґрунтованим наборам продуктів харчування і платоспроможному попиту. На фізичну доступність продовольства впливає високий рівень продовольчих запасів в Україні, який є комплексним показником, що вимірює доступність продовольства за рахунок його надходжень у ккал на душу населення в день і рівень продовольчої допомоги. Найбільш негативні значення показників, що впливають на фізичну доступність продовольства, зафіксовані по мінливості цін на сільськогосподарську продукцію, ризиках політичної нестабільності, кількості витрат на наукові дослідження, показниках сільськогосподарської інфраструктури та корупційних ризиках.

д) достатність споживання за окремим видом продовольства.

Оптимальною вважається ситуація, коли фактичне споживання продуктів харчування особою впродовж року відповідає рекомендованій нормі, тобто коефіцієнт співвідношення між фактичним і раціональним споживанням дорівнює одиниці.

Кількість спожитих продуктів харчування населенням наведено у табл. 3.

У 2016 році середньодушкове споживання продуктів харчування погіршилося у 6 із 10 основних продовольчих груп: молокопродукти, яйця, фрукти, цукор, олія, хлібопродукти. Тільки по трьох найбільш економічно доступних продовольчих групах споживання знаходилося на рівні (або перевищило) встановлену раціональну норму: хліб та хлібопродукти; овочі та баштанні; картопля (табл. 4).

По інших групах коефіцієнт достатності споживання був меншим одиниці. Особливо суттєво відстає від норм споживання населенням країни продукції тваринного походження та фруктів. Зокрема, рекомендований рівень по м'ясу забезпечено на 64 %, молоку та плодах – на 55 %, рибі – на 48 %.

е) продовольча незалежність за окремим продуктом визначається як співвідношення між обсягом імпорту окремого продукту у натуральному виразі та ємністю його внутрішнього ринку за формулою (4):

$$P_i = \frac{I_i}{E_i} 100\% \quad (4)$$

де П – частка продовольчого імпорту і-го продукту;
і – вид і-продукту харчування;
І – імпорт і-го продукту;
Є – ємність і внутрішнього ринку і-го продукту.

**Таблиця 3. Споживання продуктів харчування населення
(у перерахунку в первинний продукт) у середньому за місяць у розрахунку на
одну особу**

	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р. ¹	2015 р. ¹	2016 р. ¹
М'ясо і м'ясопродукти, кг	5,1	5,1	5,0	5,1	4,9	4,6	4,7
молоко і молочні продукти, кг	19,2	19,1	19,6	20,3	20,3	19,8	19,6
яйця, шт.	20	20	20	20	20	19	19
риба і рибопродукти, кг	1,8	1,7	1,7	1,8	1,6	1,2	1,2
цукор, кг	3,0	3,2	3,1	3,0	3,0	2,8	2,7
олія та інші рослинні жири, кг	1,8	1,8	1,8	1,7	1,7	1,6	1,5
картопля, кг	7,7	7,9	7,8	7,1	6,9	6,6	6,7
овочі та баштанні, кг	9,5	9,9	10,1	9,4	9,0	8,8	9,2
фрукти, ягоди, горіхи, виноград, кг	3,7	3,7	3,7	4,1	3,7	3,1	3,3
хліб і хлібні продукти, кг	9,3	9,2	9,1	9,0	9,0	8,5	8,3

¹Без урахування частини зони проведення антитерористичної операції, тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя.

*За даними Державного комітету статистики.

Таблиця 4. Достатність споживання окремого виду продукту*

	Раціональна норма (розрахунки МОЗ України)	Фактичне споживання у 2016 році	Індикатор достатності споживання
Хліб і хлібопродукти (у перерахунку на борошно)	101	101	1,00
М'ясо і м'ясопродукти	80	51,4	0,64
Молоко і молокопродукти	380	209,5	0,55
Риба і рибопродукти	20	9,6	0,48
Яйця	290	267	0,92
Овочі та баштанні	161	163,7	1,02
Плоди, ягоди та виноград	90	49,7	0,55
Картопля	124	139,8	1,13
Цукор	38	33,3	0,88
Олії рослинні всіх видів	13	11,7	0,9

* За даними Державного комітету статистики.

є) диференціація витрат на продовольство у розрізі соціальних груп, яка відстежується в динаміці та розраховується як співвідношення між вартістю харчування 20 % домогосподарств з найбільшими доходами та вартістю харчування 20 % домогосподарств з найменшими доходами за формулою (5):

$$D = \frac{D_v}{D_m} \quad (5),$$

де D – індикатор диференціації вартості харчування;

D_v – показник вартості спожитих продуктів у 20 % домогосподарств з найбільшими доходами;

D_m – показник вартості спожитих продуктів у 20 % домогосподарств з найменшими доходами

ж) волатильність внутрішніх цін на продовольство.

У науковій літературі під ціновою волатильністю розуміють ступінь зміни цін за певний проміжок часу. Цінова волатильність є закономірним явищем, що забезпечує функціонування самого ринку. Проте, коли волатильність є високою, це має негативний вплив на продовольчу безпеку країни у випадку низької купівельної спроможності населення та зменшує дохідність сільськогосподарських товаровиробників. Волатильність цін веде до виникнення невизначеності у всьому ланцюгу виробництва продовольчих товарів від сировини до кінцевої продукції, змушує учасників ринку не робити великі інвестиції через ризикованість, які б дозволили підвищити продуктивність та розширювати виробництво та торгівлю [2].

Як свідчить практика, найпривабливішою сферою господарства для вітчизняних та іноземних інвесторів є харчова промисловість та продовольство. Обсяги іноземних інвестицій у харчову промисловість, сільське господарство, борошномельно-круп'яну і комбікормову промисловості становлять 25 % їхнього загального обсягу. Найбільші обсяги іноземних інвестицій у сільське господарство надходять зі США, Ліхтенштейну, Великої Британії, Німеччини і Нідерландів (разом 75 %), у харчову промисловість — з Нідерландів, США, Німеччини, Швейцарії і Великої Британії (85 %), у борошномельно-круп'яну і комбікормову промисловості — зі США (90 %). Тому для підтримки забезпечення продовольчих запасів необхідний постійний моніторинг інноваційного розвитку АПК. Із цього виходить, що інноваційний розвиток продовольчої безпеки в контексті розвитку інвестицій у АПК характеризує:

1. Рівень фінансового забезпечення науки і матеріально-технічна база наукових інституцій;
2. Рівень комерціалізації результатів наукових досліджень та інноваційних процесів, кількість ризиків інноваційного розвитку та венчурного капіталу у спеціальних фондах, ступінь застосування державного замовлення на інноваційні продукти;
3. Інституційне забезпечення державної інноваційної політики в аграрному секторі економіки шляхом удосконалення систем стандартизації та сертифікації, наближення їх до європейських стандартів;
4. Удосконалення правових засад інноваційної діяльності й регулювання ринку інновацій у сільському господарстві за допомогою податкових, кредитних, страхових, митних та інших механізмів непрямого впливу;
5. Проведення заходів щодо інтеграції науки і виробництва, створення агротехнопарків, фінансово-промислових груп, горизонтальних і вертикальних холдингових компаній;

-
6. Створення та впровадження на основі новітніх технологій високоефективних сортів і гібридів сільськогосподарських культур та нових високопродуктивних порід тварин; застосування ґрунтозахисних систем землеробства, енерго- і ресурсозберігальних технологій, використання альтернативних джерел енергії у сільській місцевості, технологій екологічно чистої продукції, моделей економічних відносин та інформаційних систем;
  7. Завершення земельної реформи, введення вартості землі до економічного обороту, створення іпотечних механізмів кредитування аграрного виробництва, завершення формування всіх складових ринкової інфраструктури в аграрному секторі;
  8. Створення пайових інвестиційних фондів для реалізації великих інноваційних проектів у сільському господарстві;
  9. Розширення форм кредитування інноваційних проектів шляхом здійснення лізингових, факторингових та інших операцій [3].

Моніторинг та оцінка ефективності інновацій у сфері АПК мусить містити такі аспекти:

1. Оцінка передбачуваних інвестиційно-інноваційних рішень із метою:

- визначення найбільш сталих й ефективних шляхів створення доданої вартості у сфері АПК;
- визначення їх ефективності (у кількісних чи якісних показниках);
- визначення доцільності нових і/або додаткових інвестицій;

2. Моніторинг поточних інвестиційних проектів, спрямованих на розвиток інновацій у сфері АПК і їх взаємодії з іншими складовими системи – інституціями, партнерствами тощо або з ресурсами системи (людськими, фінансовими, фізичними тощо) [4].

Інвестування у сектор АПК є важливим елементом розвитку інновацій, що сприятиме економічному зростанню, скороченню бідності та забезпеченню продовольчої безпеки. В інвестиціях у сферу АПК задіяно широкий спектр інвесторів; тому має забезпечуватись не лише зростання інвестицій (насамперед, приватних), але й забезпечення сталого та соціально-відповідального характеру цих інвестицій.

Для оцінки економічного розвитку регіону та стану господарської діяльності, його інвестиційної привабливості використовуються такі групи показників:

1. Виробничо-економічні показники відображають місце регіону в національній економіці, результати і тенденції функціонування господарського комплексу регіону, виявляють потенційні загрози в галузях господарства. До них належать:

- місце регіону за обсягами виробництва ВДВ серед інших регіонів;
- виробництво ВДВ на душу населення;
- сума фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування та заробітної плати на одного зайнятого;
- індекс виробництва ВДВ;
- індекс виробництва промислової продукції;
- індекс виробництва сільськогосподарської продукції.

2. Структурні показники характеризують структуру господарського комплексу, що дозволяє оцінити спеціалізацію регіону, раціональність структури на макрорівні з позицій сталості економіки. Структурні показники вказують на негативні відхилення в макропропорціях господарського комплексу території. Серед них:

- частка регіону у загальнодержавному виробництві ВДВ;
- частка проміжного споживання у випуску;
- частка сільського господарства у загальних обсягах ВДВ регіону;

– частка промисловості у загальних обсягах ВДВ регіону.

3. Інвестиційні показники дають уявлення про темпи та структуру інвестування економіки регіону за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел. Це такі, як:

- частка регіону у загальнодержавних обсягах інвестицій в основний капітал;
- індекс інвестицій в основний капітал;
- індекс інвестицій в основний капітал у розрахунку на душу населення;
- частка регіону у загальнодержавному обсязі іноземного інвестування;
- індекс іноземних інвестицій;
- обсяг іноземних інвестицій у розрахунку на душу населення;
- частка сукупних інвестицій у ВДВ.

4. Показники інституціональних перетворень відображають рівень конкурентного середовища, характер зміни форм власності у галузях господарського комплексу, роль малих підприємств в економічному розвитку. Це такі, як:

- частка продукції підприємств державної форми власності у загальних обсягах виробництва промислової продукції;
- частка продукції малих підприємств у загальних обсягах виробництва продукції;
- кількість малих підприємств на 10 000 населення.

5. Зовнішньоекономічні – розкривають експортний потенціал регіону, його роль у зовнішньоекономічних зв'язках держави, структуру експорту та імпорту, конкурентоспроможність продукції галузей господарського комплексу. До цих показників належать:

- частка регіону у загальнодержавних обсягах експорту;
- частка експорту у ВДВ;
- індекс експорту;
- експорт на душу населення;
- частка регіону у загальнодержавних обсягах імпорту;
- частка імпорту у ВДВ;
- індекс імпорту;
- імпорт на душу населення.

6. Науково-інноваційні – характеризують тенденції розвитку наукового потенціалу, рівень сприйнятливості сфери виробництва до інновацій, зношення основних фондів. Це такі показники, як:

- частка загального обсягу фінансування науково-технічних робіт у ВДВ;
- частка зайнятих у науці в загальній кількості зайнятих;
- коефіцієнт зношення основних фондів у промисловості;
- індекс упровадження нових прогресивних технологічних процесів;
- індекс освоєння виробництва нових видів продукції [5].

Інвестиційно-інноваційні процеси у секторі АПК є важливим елементом регіонального розвитку, що неодмінно сприяє економічній стабілізації, скороченню бідності та забезпеченню продовольчої безпеки. Регіональний моніторинг та аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності у сфері продовольчої безпеки спрямовані на регуляторну політику, мусять застосовуватися ефективно та ритмічно задля зростання добробуту та гарантування раціонального використання природних ресурсів.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Для проведення регіонального моніторингу та аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності необхідно розробити та впровадити систему міжнародних індикаторів, а головне – ефективно та вчасно визначати ці показники. Моніторинг має передбачати діагностику стану продовольчої безпеки регіону, мати змогу швидко коригувати

стратегії розвитку у разі зміні напрямів, оперативно оцінювати внутрішні і зовнішні загрози регіональної безпеки.

Список літератури

1. Про продовольчу безпеку : закон України (№ 8370-1).
2. Боднар, О. В. Функціонування ринку зерна України в умовах волатильності світових цін [Електронний ресурс] / О. В. Боднар // Наука й економіка. – 2014. – Вип. 4. – С. 80-86.
3. Качан, Є. П. Регіональна економіка: підручник / за ред. Є. П. Качана. – К. : Знання, 2011. – 670 с.
4. Agricultural Innovation Systems. An Investment Sourcebook / The World Bank, 2012, С. 539-540.
5. EU funding opportunities related to innovation in agriculture, food and forestry Submitting your innovative project: what, how and where // EIP-AGRI, European Commission, 2014. – 16 p.
6. Джаман, М. О. Теорія економіки регіонів [Текст] : навч. посіб. / М. О. Джаман. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 384 с.
7. Іртищева, І. О. Державне регулювання розвитку інтеграційних систем в агропродовольчій сфері України в умовах глобалізації / І. О. Іртищева, Т. В. Стройко, М. І. Стегней // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 4. – С. 80–87.
8. Іртищева, І. О. Інвестиційне забезпечення економічного розвитку аграрного виробництва / І. О. Іртищева, І. Д. Бурковський // Економіка АПК. – 2005. – № 12. – 71-73.
9. Ульянченко, О. В. Продовольча безпека – основа національної безпеки держави [Електронний ресурс] / О. В. Ульянченко. – Режим доступу: http://humanright.org.ua/blogs/prodovolcha_bezpeka.
10. Скидан, О. В. Продовольственная безопасность как приоритет региональной аграрной политики / О. В. Скидан // Экономика Украины. – 2006. – №3. – С. 53-60.
11. Чечель, О. М. Державне регулювання забезпечення продовольчої безпеки / О. М. Чечель // Економіка АПК. – 2000. – № 8. – С. 73-76.

References

1. *Pro prodovolchu bezpeku* : zakon Ukrainy (№ 8370-1).
2. Bodnar, O. V. (2014). Funktsionuvannia rynku zerna Ukrainy v umovakh volatylnosti svitovykh tsin. *Nauka y ekonomika*, 4, 80-86.
3. Kachan, Ye. P. (2011). *Rehionalna ekonomika*. Kyiv: Znannia.
4. *Agricultural Innovation Systems. An Investment Sourcebook*. (2012). / The World Bank, 539-540.
5. EU funding opportunities related to innovation in agriculture, food and forestry Submitting your innovative project: what, how and where // EIP-AGRI, European Commission, 2014. – 16 p.
6. Dzhaman, M. O. (2014). *Teoriia ekonomiky rehioniv*. Kyiv: Tsentri uchbovoi literatury.
7. Irtysheva, I. O., Stroiko, T. V., Stehnei, M. I. (2013). Derzhavne rehuliuвання rozvytku intehratsiinykh system v ahroprodovolchii sferi Ukrainy v umovakh hlobalizatsii. *Aktualni problemy ekonomiky*, 4, 80–87.
8. Irtysheva, I. O. & Burkovskiyi, I. D. (2005). Investytsiine zabezpechennia ekonomichnoho rozvytku ahrarnoho vyrobnytstva. *Ekonomika APK*, 12, 71-73.
9. Ulianchenko, O. V. (n.d.). *Prodovolcha bezpeka – osnova natsionalnoi bezpeky derzhavy*. Retrieved from: http://humanright.org.ua/blogs/prodovolcha_bezpeka.

-
10. Skydan, O. V. (2006). Prodovolstvennaia bezopasnost kak prioritet rehyonalnoi ahrarnoi politiki. *Ekonomika Ukrainy*, 3, 53-60.
  11. Chechel, O. M. (2000). Derzhavne rehuliuвання zabezpechennia prodovolchoi bezpeky. *Ekonomika APK*, 8, 73-76.

Стаття надійшла до редакції 03.09.2017 р.